

İLKOKUL MÜZİK DERS KİTAPLARINDA YER ALAN TÜRK MÜZİĞİ UNSURLARININ İNCELENMESİ¹

EXAMINATION OF TURKISH MUSIC ELEMENTS IN PRIMARY SCHOOL MUSIC LESSON BOOKS

Dr. Öğretim Üyesi Hamza ÜSTÜN

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü
Müzik Eğitimi Anabilim Dalı, hamza.ustun@gop.edu.tr

Tokat / Türkiye

ORCID: 0000-0001-8084-7946

ÖZET

Ülkemizde müzik dersi okul öncesi dönemden başlayarak ortaöğretimin son evresi olan on ikinci sınıfa kadar zorunlu olarak devam etmektedir. Ortaokul ve lise dönemlerinde dersi müzik öğretmenleri yürütürken, ilkokul döneminde bu ders sınıf öğretmenleri tarafından gerçekleştirilir. Sınıf öğretmenleri öğrenim gördükleri fakültelerde bir dönem aldıkları müzik öğretimi dersi kapsamında öğrendikleri bilgileri ilkokullarda uygulamaktadırlar. Çok geniş bir yelpazeye sahip olan müzik eğitimi içerisinde Türk müziği öğretimi ile ilgili bölümlerin ilkokullarda öğretilmesi sınıf öğretmenleri açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada, 2018 yılında yayımlanan müzik dersi öğretim programı dâhilinde ilkokullarda okutulmak üzere hazırlanan 1, 2, 3 ve 4. sınıflar müzik ders kitaplarında yer alan Türk müziği öğretimi alanlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda 2019 yılında her seviye için ayrıca yazılmış dört kitap araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Veriler doküman analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Verilerin toplanma sürecinde tüm seviyeler için ders kitaplarında yer alan Türk müziği bölümlerine ait alt alanlar Türk halk müziği, Türk sanat müziği, mehter musikisi ve dini musiki olarak belirlenmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında, ders kitaplarında Türk müziği öğretimi ile ilgili alanlar içerisinde en çok Türk halk müziğine yer verildiği, verilen örneklerin dinleme-söyleme öğrenme alanı ile ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Tüm seviyelerde Türk müziği enstrümanlarını tanıttığı çeşitli etkinlikler yer aldığı, Türk müziğinin önemli bestecilerine yer verildiği ve geleneksel müziklerimizin öğretilmesinde halk oyunlardan yararlandığı sonucuna varılmıştır. Kitaplarda yer alan Türk müziği öğretimi bölümleri ile ilgili iyileştirmeye yönelik önerilerde bulunulmuştur. Ders kitaplarında Türk müziği öğretimi açısından sarmal bir öğretim stratejisi geliştirildiği ve bu durumda öğretimin devamlılığı açısından faydalı olacağı sonuçlarına ulaşılmıştır. Çalışmanın ilkokullarda müzik derslerini yürütmekte olan sınıf öğretmenlerine faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik dersi, İlkokul, Türk Müziği, Ders Kitabı

¹ Çalışma 4. Uluslararası Başöğretmen Eğitim ve Yenilikçi Bilimler Kongre'sinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Abstract

In Turkey, music lessons start from the pre-school period and continue until the twelfth grade. While music teachers conduct the lesson in secondary and high school periods, this lesson is carried out by classroom teachers in primary school. Classroom teachers apply the knowledge they have learned within the scope of the music education course they have taken in the faculties they study at in primary schools. It is of great importance for primary school teachers to be able to teach the departments related to teaching Turkish music in primary schools, which has a wide range of music education. In this research, it is aimed to examine the fields of Turkish music teaching in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grade music textbooks prepared to be taught in primary schools within the music lesson curriculum published in 2018. In this context, four books written separately for each level in 2019 formed the study group of the research. In the research, the document analysis method, one of the qualitative research methods, was used. The data were analyzed with the document analysis method. During the data collection process, the sub-fields of Turkish music departments in the textbooks for all levels were determined as Turkish folk music, Turkish classical music, mehter music and religious music. According to the findings obtained as a result of the research, it has been determined that Turkish folk music is mostly included among the fields related to Turkish music teaching in the textbooks, and the examples given are associated with the listening-speaking learning field. It has been concluded that there are various activities promoting Turkish music instruments at all levels, important composers of Turkish music are included, and folk dances are used in teaching our traditional music. Suggestions for improvement were made regarding the Turkish music teaching sections in the books. It has been concluded that a spiral teaching strategy has been developed in terms of teaching Turkish music in the textbooks and in this case it will be beneficial for the continuity of the teaching. It is thought that the study will be beneficial for classroom teachers who are conducting music lessons in primary schools.

Keywords: Music Lessons, Primary School, Turkish Music, Book

1. GİRİŞ

İnsanlar doğmadan önce henüz anne karnında kalp ritmi atışları ile müzik ile tanışır. Doğal gelişen tüm süreçler gibi doğum sonrasında da bireyler çevreleri ile etkileşim içerisinde müziksel gelişim gösterirler. İlk olarak aile fertlerinden daha sonrada yaşadıkları çevreden çeşitli müziksel etkinlikler duyarak büyüyen çocuk, eğitim hayatına adım atarak okul öncesi ve ilkokul da formal olarak eğitim almaya başlar. Eğitim, önceden belirlenen esaslar önceliğinde bireylerin davranışlarında gelişmeler sağlamaya yarayan planlı etkinlikler dizisidir. Eğitim ile ilgili planlanan bütün faaliyetler, belirlenen amaçlara ulaşabilmek ve belirlenen işlevleri gerçekleştirebilmek içindir. Eğitim sistemlerinin dayandırıldığı bir felsefe, bu felsefeye göre teorik olarak yetiştirilmesi planlanan bir birey tipi ve oluşturulmak istenen bir toplum modeli vardır (Şişman, 2007; Kiroğlu, 2009).

Eğitim hayatına başlayan bireyler ilkokul da müzik eğitimi almaya başlarlar. Eğitim hayatlarının lise evresinin bitimine kadar müzik eğitimi hayatlarında yer alır. Çeşitli türleri olan müzik eğitiminin temelde bireyin müziksel davranışlarında değişiklik meydana getirmesi hedeflenmektedir. Müzik eğitimi genel, özengen ve mesleki olmak üzere 3 ana gruba ayırmak mümkündür. Özengen müzik eğitimi, bireylerin kendi istekleri ve eğilimleri sonucunda özel eğitim veren kurs ya da özel derslere giderek müzik eğitimi almasıdır. Bireyin meslek olarak müzik alanını seçtiği, mesleki müzik eğitimi verilen kurumlarda alınan eğitim türü ise mesleki müzik eğitimi olarak adlandırılır. Çalışmanın araştırma alanı dahilinde yer alan ilkokul, ortaokul ve liselerde tüm öğrencilerin görmeye zorunlu olduğu, öğrencilerde müziksel değişim ve dönüşümü gerçekleştirmeyi hedefleyen müzik eğitimi türü ise genel müzik eğitimi olarak adlandırılmaktadır (Uçan, 2005).

Müzik öğretiminde çocuk, teganni etmek olarak adlandırılan şarkı söyleyip, sesini, zevkini ve kulağını terbiye etmektedir. Müzik bir sanat olarak işlenmelidir. Bu dersler işlenirken çocuklara iyi bir müzik zevki ve anlayışı kazandırılmalıdır.

Ayrıca onun estetik, sosyal ve vatani duygularını geliştirmelidir. Müzik bunların dışında, insanlara, bütün canlılara ve tabiata karşı sevgi, merhamet ve şefkat duygularını geliştirebilecek bir güce sahiptir. Onu kötü ve olumsuz olan her şeyden uzak tutar (Coşkuner'den akt. Yükrük & Akarsu, 2015).

Müzik dersi ilkökul döneminde sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Öğretmenler öğrenim gördükleri fakültelerde bir dönemlik müzik öğretimi dersi kapsamında öğrendikleri müzik dersi ile ilgili bilgileri öğrencilere aktarmaya çalışır. Şüphesiz ki bir dönemde müzik öğretimi ile ilgili bilgilerin aktarılmasında çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin müzik eğitiminde başarılı olabilmeleri için gerekli donanım ve müziğe yönelik olumlu tutuma sahip olmaları gerekmektedir. Aynı zamanda eğitim müziği kapsamında çok ileri düzeyde çocuk şarkılarına hakim olmaları gerekmektedir (Afacan & Şentürk, 2017). Müzik öğretimi dersleri, okul öncesinden başlayarak diğer kademelerde de etkili bir biçimde kullanılıp farkındalık oluşturulması gereken bir derstir. Kazanım boyutları yoğun olan bu dersin toplumsal ürünleri birçok alana göre daha fazladır. Bireysel olarak da yorumlama becerilerinin geliştirilmesi ve devinimsel kazanımlar amaçlanır (Yokuş ve Yokuş, 2010).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından son olarak 2018 yılında yayımlanan öğretim programlarında, sarmal bir şekilde devamlılığı olan kazanımlara ve açıklamaları ile bütünsel olarak kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılara yer verilmiştir. Üst bilişsel becerilerin kullanılmasına olanak sağlayan kalıcı öğrenmeye yönelik etkinliklerin yer aldığı, farklı disiplinler ile hayattaki yaşamsal örneklerin yer aldığı kapsayıcı bir öğretim programı oluşturmak amaçlanmıştır. Hazırlanan öğretim programlarının özel amaçlarında, milli birlik ve beraberliğimizi pekiştiren müzik kültürünün kazandırılması, bireysel ve toplu olarak şarkı söyleme etkinliklerine katılım sağlayabilmek, ulusal ve bölgesel müzik biçimlerinin tanınarak zenginliklerimizin farkına varmak ve müzik aracılığı ile duygu ve düşüncelerinin ifade edilmesi hedeflenmektedir (MEB, 2018).

Hazırlanan öğretim programları içerisinde yer alan Türk müziği unsurları incelendiğinde, öğretim planlanmasının Türk halk müziği, Türk sanat müziği, dini musiki ve mehter müziği başlıkları altında gerçekleştirildiği görülmektedir (MEB, 2018). Çalışmanın ana unsurunu oluşturan Türk müziği bölümleri, ilkökul seviyesinden lise seviyesine kadar kapsayıcı nitelikte, halk müziği tarihi, mahalli ve ulusal Türk halk müziği sanatçıları, halk müziği hikayeleri, makamlar ve halk müziğimizden eser örnekleri içeriklerinden oluşturulmaktadır.

Anadolu kültüründe önemli bir yeri olan türkülerimiz, ülkemizin kültürel kimliğinin en somut öğeleridir. Gelenek göreneklerimizden kuşaktan kuşağa aktarılmasında da türkülerimizin önemi büyüktür (Kara, 2019). Bu bağlamdan hareket ile hazırlanan ders kitaplarının içerisinde yer alan Türk müziği unsurlarının incelenmesi hedeflenmektedir.

Müzik öğretimi dersi kapsamında belirlenen temel hedef ve davranışların gerçekleştirilmesinde çeşitli zorluklar yaşanırken, öğretim programında yer alan Türk müziği unsurlarının öğretilmesi de mümkün olamamaktadır. Araştırma kapsamında öğretim programına bağlı kalınarak hazırlanan ilkökul 1 – 4. sınıf ders kitaplarında yer alan Türk müziği unsurları incelenerek öğretim sürecinde karşılaşılan güçlüklerin giderilmesi ve iyileştirmeye yönelik önerilerde bulunulması hedeflenmektedir.

2.AMAÇ VE KAPSAM

Araştırmanın amacı ilkökul müzik dersinin öğretilmesinde kullanılan 1-4. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan Türk müziği unsurlarının incelenmesidir. İncelenen 202 etkinlik içerisinde 28 Türk müziği öğretimi ile ilgili çalışmanın belirlenen hedef ve davranışları karşılama düzeyi, etkinliklerin içeriğinde yer alan unsurlar ve Türk müziği öğretimine sağladığı katkının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın ilkökul müzik eğitimi alanlarında çalışmalar gerçekleştiren akademisyenlere ve sınıf eğitimi alanında çalışan tüm eğitimcilere faydalı bir çalışma olması hedeflenmektedir.

Konu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların ana hatlarının belirlenmesi ve bundan sonra geliştirilecek çalışmaların bu bağlamda hazırlanması da çalışmanın amaçlarından biridir. Çalışma, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan ve öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılan 1, 2, 3 ve 4. sınıf müzik ders kitaplarında yer alan Türk müziği öğretimi ile ilgili çalışmaları kapsamaktadır. Kitaplar içerisinde yer alan çalışmaların tamamı çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmada örneklem evreni temsil etmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışmada, literatürü belirlemek ve araştırmayı derinleştirerek verilere ulaşabilmek için genel tarama modeli kullanılmıştır. İlkokul müzik ders kitapları kapsamında yer alan toplam 202 çalışmanın içeriklerini çözümlmek içinse, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz ile özetlenen ve yorumlanan bilgiler, içerik analizi ile daha derinlemesine bir analize tabi tutulur ve betimsel analiz ile anlaşılabilen kavramlar bu analiz sayesinde fark edilebilir (Yıldırım & Şimşek, 2011).

İçerik analizlerinde genel amaç ele alınan çalışmanın kendinden sonra gerçekleştirilecek olan konu ile ilgili çalışmalara yol göstermesi ve konu ile ilgili yönelimlerin tespit edilmesine ışık tutmasıdır (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021).

4. BULGULAR

Çalışma kapsamında incelenen Türk müziği öğretimi ile ilgili etkinlik ve çalışmalar her sınıf seviyesi için ayrıca değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu kapsamda incelen çalışmaların kitaplarda yer alma durumları Tablo 1’de açıklanmıştır.

Tablo 1. Etkinlikler

Sınıf	Etkinlik	Türk Müziği	%
1	49	4	8,16
2	52	8	15,3
3	42	14	33,3
4	59	2	3,8
Toplam	202	28	13,56

Ders kitapları bünyesinde yer alan toplam 202 etkinlik ve örneklemeler incelendiğinde, 1. sınıflar için planlanan 49 etkinlik içerisinde 4 adet, 2. sınıflar için planlanan 52 etkinlik içerisinde 8 adet, 3. sınıflar için planlanan 42 etkinlik içerisinde 14 adet ve 4. sınıflar için hazırlanan 59 etkinlik arasından da 2 etkinliğin Türk müziği öğretimi ile ilişkili olduğu görülmektedir.

Birinci sınıflar için hazırlanan 49 etkinlik içerisinde %8.16’sının, ikinci sınıflar için 52 etkinlik içerisinde %15,3’ünün, üçüncü sınıflar için hazırlanan 42 etkinlikten %33,3’ünün ve dördüncü sınıflar için hazırlanan 59 etkinlikten sadece %3,8’inin Türk müziği öğretimi ile ilgili olduğu görülmektedir.

Tüm seviyeler göz önüne alındığında Türk müziği öğretimi ile ilgili en çok etkinliğin 3. sınıf seviyesinde olduğu (14 etkinlik), en az etkinliğin ise 4. sınıflar seviyesinde (2 etkinlik) olduğu görülmektedir. Ders kitaplarında yer alan toplam 202 etkinlik içerisinde %13’ünün Türk müziği öğretimi ile ilişkili olduğu gözlemlenmektedir.

4. 1. Birinci Sınıf Ders Kitabı İçerik Analizi

İlkokul birinci sınıf ders kitabında yer alan etkinliklerin tamamına bakıldığında, öğrencilerin bilişsel ve psikomotor becerileri düşünülerek hazırlandığı görülmektedir. Öğrencilerin okuma yazma becerilerini yeni kazanmaya başladıkları bu dönemde, teorik bilgilerden uzak durularak sade alıştırmalar ile müzik etkinlikleri planlanmıştır.

2.BÖLÜM

2. ETKİNLİK

Etkinlik Adı : Tren Gelir Hoş Gelir
Etkinlik Amacı : Şarkıya ritmik vücut hareketleriyle eşlik etmek
Araç ve Gereç : Şarkının sesli / görüntülü kaydı

Öğrendiğimiz ritmik hareketlerle şarkımızı söyleyelim.

TREN GELİR HOŞ GELİR
Yöresi: Malatya
Tren gelir hoş gelir
Ley ley limi limi ley
Odaları boş gelir
Mini mini güzel gel bize
Duydum yar bize gelmiş
Ley ley limi limi ley
Sefa gelir hoş gelir
Mini mini güzel gel bize

2.BÖLÜM

2. ETKİNLİK

Etkinlik Adı : Değirmen Üstü Çiçek
Etkinlik Amacı : Şarkı söylerken ritmik vücut hareketleriyle eşlik etmek
Araç ve Gereç : Şarkının sesli / görüntülü kaydı

"Değirmen Üstü Çiçek" türküsünü dinleyelim, söylerken alkış yaparak eşlik edelim.

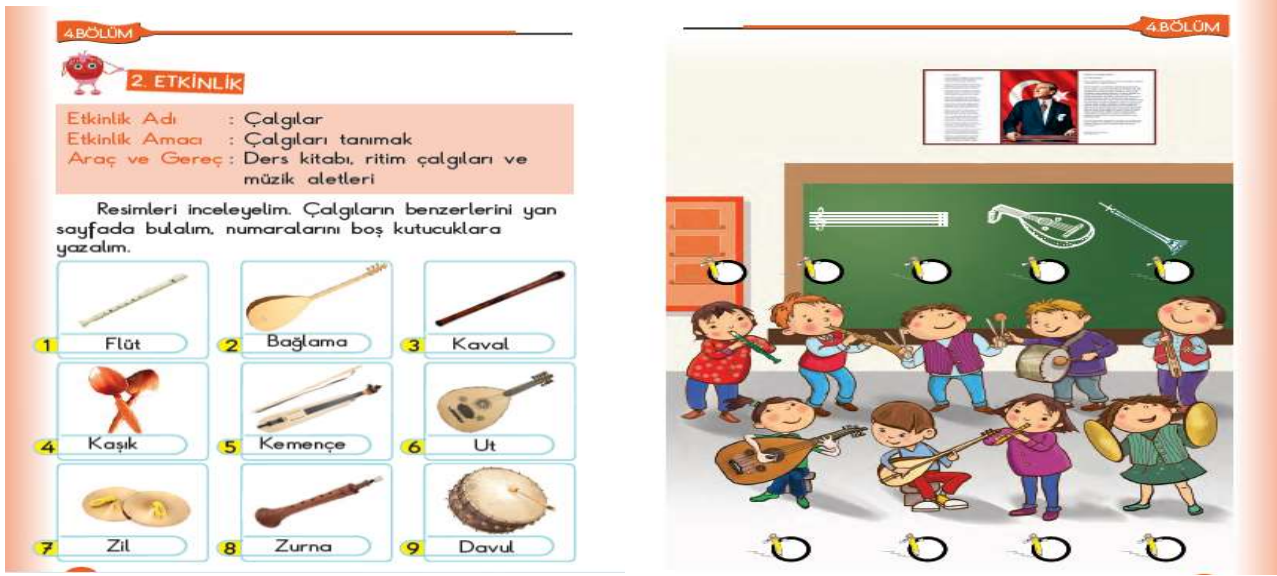

Değirmen üstü çiçek oy kızlar naz eyleme

Orak getirin biçek ölürem kızlar naz eyleme

DEĞİRMEN ÜSTÜ ÇİÇEK
Türkü
Yöresi: Erzurum
Değirmen üstü çiçek, oy kızlar naz eyleme,
Orak getirin biçek, ölürem kızlar naz eyleme.

Şekil 1. Tren gelir hoş gelir, Değirmen üstü çiçek (MEB, 2019).

Görüldüğü gibi 1. sınıf ders kitabında yer alan ilk örnekte Tren gelir hoş gelir türküsünün sözlerine yer verilmiştir. Herhangi bir nota yazımına yer verilmeden sadece söyleme alanı ile öğretim yapılması amaçlanmaktadır. İkinci örnekte yer alan "Değirmen Üstü Çiçek" isimli türküde ise eserin belirli ölçü yerlerinde öğrencilerden el vurmaları istenmektedir. Her iki örnekte de sade ve anlaşılır etkinliklere yer verilmesi, birinci sınıf seviyesi için etkili bir Halk müziği öğretimi gerçekleştirilmede yeterli olduğu söylenebilir.

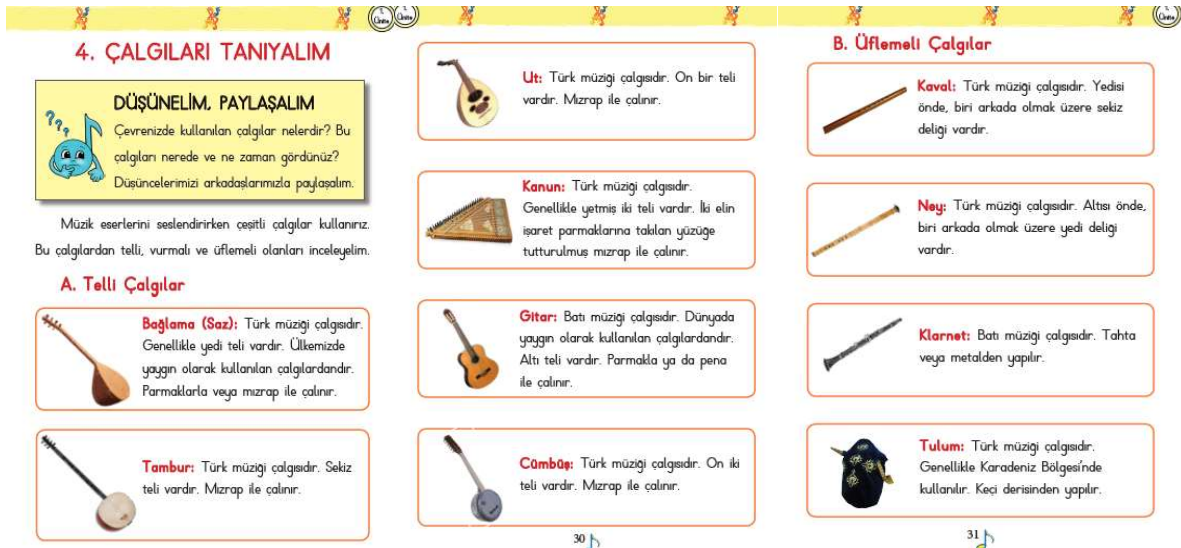

Şekil 2. Çalgı eşleştirme (MEB, 2019)

Şekil 2'de yer alan çalgı eşleştirmesinde ise, Türk müziği çalgıları olan bağlama, kaval, kaşık, kemeçe, ut, zil, zurna ve davulun öğrenciler tarafından görsel olarak görülmesi Türk müziğinin önemli çalgılarının öğrenciler tarafından tanınması bakımından önemlidir.

4. 2. İkinci Sınıf Ders Kitabı İçerik Analizi

Okuma yazma eğitiminin büyük bir çoğunluğunun tamamlanmasının ardından, ikinci sınıf seviyesinde okumaya yönelik Türk müziği etkinliklerinin olduğu görülmektedir. Birinci sınıfta görsel olarak öğrendikleri Türk müziği çalgılarını, bu seviyede açıklamalı ve detaylı olarak öğrenmeleri hedeflenmektedir.

Şekil 3. Çalgılar (MEB, 2019).

Hazırlanan etkinliklerde çalgıların ilk olarak telli, üflemeli ve vurmali çalgılar olarak ayrıldıkları görülmektedir. İlk grup olan telli çalgılar ailesinden bağlama, tambur, ut, kanun ve cümbüş çalgılarının resimleri ile birlikte açıklamalarına yer verilmiştir.

İkinci grup olarak üflemeli çalgılar ailesinden kaval, ney, klarnet ve tulum çalgılarına, son grup olarak da vürmalı çalgılar ailesinden davul, darbuka, kaşık, tef ve kudüm çalgılarına yer verilmiştir. Verilen örnekler içerisinde büyük bir çoğunluğu Türk müziği enstrümanları oluşturmaktadır. Öğrencilerin sosyal yaşamlarında çokça karşılaşmadıkları çalgıların bu etkinlikler aracılığı ile öğretim sürecine dahil edilmesi önemli bir bulgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir diğer etkinlikte ise dinleme söyleme öğrenme alanı ile ilgili Türk müziğinin türlerinden halk müziği, sanat müziği, mehter müziği ve dini musiki çalışmalarından birer örneğe yer verilmiştir. Bu kapsamda ünlü halk ozanımız Aşık Veysel Şatıroğlu'na ait "Uzun İnce Bir Yoldayım" türküsü eserin sözleri ile birlikte verilmiştir. Türk sanat müziği örneğinde ise "Eski Dostlar" şarkısına, mehter müziği örneğinde "Ceddim Deden" ve dini musiki örneğinde ise "Birsin Allahım" eserlerine yer verilmiştir. Ayrıca Rumeli yöresine ait "Sarı Zeybek" türküsü de sözleri ile birlikte gösterilmektedir.

4. 3. Üçüncü Sınıf Ders Kitabı İçerik Analizi

Müzik ders kitapları içerisinde Türk müziği öğretimi ile ilgili örneklere en çok bu seviyede yer verildiği görülmektedir. Toplam 14 etkinlik ile bu seviyede öğrenim planlanmıştır. Geçmiş öğrenimlerin devamı niteliğinde bu seviyede de çalgıların tanıtılarak pekiştirilmesi hedeflenmektedir. Türk müziği çalgılarının yanı sıra batı müziği çalgılarına da yer verildiği gözlemlenmiştir. Çalgıların eşleştirilmesi ile birlikte küçük bir bulmaca etkinliği ile öğrencilerin çalgı grupları hakkında kalıcı bir öğrenme sağlamaları hedeflenmiştir.

Özellikle halk müziğinin içerisinde yer alan en önemli unsurlardan biri de halk oyunlarımızdır. Halk oyunlarının gerçekleşebilmesi için müzik unsurundan yararlanması gerekmektedir. Oyun havalarımız Türk halk müziği içerisinde yer alan alt kollarından biridir. Üçüncü sınıf ders kitabının bu aşamasında da halk müziğimizin öğretilmesinde oyun havalarından yararlanılmıştır. Türkiye haritası üzerinde yörelere göre ayrılmış halk oyunu türlerine yer verilmiştir. Bu kapsamda halaylara yer verilerek öğrencilerin hem halk oyunlarında hem de bu oyunların oynanmasını sağlayan müziklerde belirli bir müziksel düzeye gelmeleri sağlanmıştır.

4. BÖLÜM

Etkinliğin Adı : "Atabarı"
Etkinliğin Amacı : Kendi kültürümüzden halk oyunları oynayarak şarkı ve türküler söyleme
Araç ve Gereçler : "Atabarı" adlı türkünün sözü, türkünün ses kaydı, etkileşimli tahta, EBA dokümanları

a) "Atabarı" adlı türküyü birlikte dinleyelim. Türkünün sözlerini tekrar ederek söyleyelim.

ATABARI

Bahçası var, bağı var,
Ayvası var, narı var.
Atamızdan yadığâr,
Bizde Atabarı var.

Uzun uzun kamışlar,
Ucunu budamışlar.
Benim ela gözümü,
Gurbete yollamışlar.

Türkü

Yöresi: Artvin

Buray baba evidur,
Tahtaları kevidur.
Çalin, vurun, oynayın,
Burası düğün yeridur.

4. BÖLÜM

Etkinliğin Adı : "Delilo"
Etkinliğin Amacı : Kendi kültürümüzden oyunlar oynayarak şarkı ve türküler söyleme
Araç ve Gereçler : "Delilo" adlı türkünün sözü, türkünün ses kaydı, etkileşimli tahta, EBA dokümanları

Aşağıda sözleri verilen "Delilo" adlı türküyü dinleyelim ve birlikte coşkuya seslendirelim. Türküye uygun dans hareketleriyle eşlik edelim.

DELİLO

Türkü

Yöresi: DİYARBAKIR

Dam başında hezen var delilo delilo destane
Hezende bir gezen var delilo delilo destane
Hezen seni kıranm delilo delilo destane
Gezdiğimi sezen var delilo delilo destane

Şekil 4. Halk Oyunları (MEB, 2019).

Görüldüğü gibi Artvin yöresine ait Atabarı oyunu ile Diyarbakır yöresine ait Delilo halayı müzikleri ile birlikte dinletilerek öğrenme gerçekleştirilmektedir. Bu seviye için son etkinlikler ise müzik kültürü öğrenme alanı ile gerçekleşmektedir. İlk olarak Türk sanat müziği örneği olan Katip şarkısına yer verilmiştir. Şarkının ve Türk sanat müziği ile ilgili bilgilendirmelerin sonunda öğrencilerden sanat müziği ile ilgili bildikleri şarkıyı yazmaları istenmiştir. İkinci örnek olarak Türk halk müziği örneğine yer verilir. Bu kapsamda Aslan Mustafa'm türküsü öğrencilere öğretilmektedir.

Müzik dağarcığımızı geliştirelim bölümünde ise Muharrem ERTAŞ ve Aşık Veysel ŞATIROĞLU'na yer verilerek öğrencilerden bu ustalara ait eserlere eşlik etmeleri istenmektedir. Son olarak da milli, dini ve manevi değerlerimizin pekiştirilmesi amacı ile dini musikimize ait Yunus Emre ilahilerine yer verilmektedir.

MÜZİK KÜLTÜRÜ

B. Müzik Dağarcığımızı Geliştirelim

BİLGİ KÖŞEMİZ
Türk sanat müziği Osmanlı Dönemi'nde gelişen bir müzik türüdür. Bu müzik türünde unutulmaz eserler veren İtrî ve Dede Efendi en önemli bestecilerimizdir. Türk halk müziği türünde eserler veren Muharrem Ertaş ve Âşık Veysel en önemli halk ozanlarımızdır.

BİLGİ KÖŞEMİZ
Fikret Kızılok, Âşık Veysel'in şiirlerini ve türkülerini Batı müziği sazlarıyla ve yeni düzenlemelerle söyleyen sanatçılarımızdan biridir. Bir gün Veysel'e şöyle der: "Veysel Baba şu sazımı akort et de ver. Ben sizden ilham almak istiyorum." Bunun üzerine Veysel şu cevabı verir: "Ben sazımı halka göre akort ediyor ve ilhamımı halktan alıyorum. Siz de böyle hareket ederseniz sizin akortlu demektir!"

5. BÖLÜM

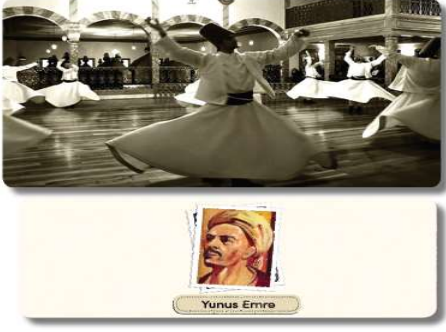
Etkinliğin Adı : Millî, Dinî ve Manevî Değerler
Etkinliğin Amacı : Millî, dinî ve manevî değerler ile ilgili müzik dağarcığına sahip olma
Araç ve Gereçler : İsimleri verilen eserlerin ses kaydı, etkileşimli tahta, EBA dokümanları

Aşağıda isimleri verilen türkü ve ilahileri öğretmenimizin rehberliğinde dinleyelim.

Uzun İnce Bir Yoldayım (Âşık Veysel Şatıroğlu)
Cumhuriyet Türküsü (Söz: Coşkun Değirmencioğlu, Müzik: Yakup Kıvrak)
Gel Gör Beni (Yunus Emre)
Bana Seni Gerek Seni (Yunus Emre)

ETKİNLİK

Yunus Emre

Şekil 5. Müzik Dağarcığı (MEB, 2019).

4. 4. Dördüncü Sınıf Ders Kitabı İçerik Analizi

İlkokul evresinin son dönemi olan dördüncü sınıf, Türk müziği öğretimi ile ilgili içeriklerin en az olduğu dönem olarak belirlenmiştir. Kitapta yer alan Türk müziği uygulamalarının sayısı 2'dir. Ders kitabının geneline bakıldığında da temel müzik yazı ve öğelerine ağırlık verildiği görülmektedir. İçeriklerde yer alan Türk müziği unsurları müzik kültürü öğrenme alanında yer almaktadır. Geleneksel müziklerimiz başlığında verilen iki örnekte, Âşık Veysel'e ait "Güzelliğin On Para Etmez" ile Neşet Ertaş'a ait "Neredesin Sen" türkülerinin öğretmen rehberliğinde dinlenilmesi istenmektedir. İkinci çalışma ise Türk sanat müziği ile ilgilidir. Bu bölümde de öğretmen rehberliğinde dinlenmesi gereken Saadetin Kaynak'a ait "Gemim Gidiyor Baştan", Münir Nurettin Selçuk'a ait "Kalamış" ve İsmail Dede Efendi'ye ait "Yine Bir Gülnihal" eserleri yer almıştır. Verilerin örneklerin tamamının dinleme-söyleme öğrenme alanı ile ilgili olduğu görülmektedir. Belirlenen eserlerin notalarının örneklerde yer almadığı, bu durumda öğrencilerin geleneksel Türk müziği eserlerinin notalarını inceleyememesine neden olduğu söylenebilir.

1. MÜZİK KÜLTÜRÜMÜZ

BİRLİKTE DÜŞÜNELİM

1. Bildiğimiz müzik türlerini söyleyelim.
2. Dinlemekten hoşlandığımız müzik türlerini arkadaşlarımızla paylaşalım.
3. Geleneksel müzik nedir? Bilgilerimizi paylaşalım.

Geleneksel Müziklerimiz

BİLGİ PANOSU
Geleneksel müzik türlerimiz arasında yer alan Türk halk müziği, Türk sanat müziği, çok sesli Türk müziği ve popüler müzikler halkımızın duygu, düşünce ve yaşantılarını anlatır. Geleneksel müziklerimizi tanımak önemlidir.

ETKİNLİK ADI : Türk Halk Müziği
ETKİNLİK AMACI : Türk halk müziği örnekleri dinleyerek müzik kültürünü geliştirme.
ARAÇ-GEREÇ : Etkileşimli tahta, türkülerin müzik eşliği

ETKİNLİK

Aşağıda verilen türküler öğretmenimizin rehberliğinde dinleyelim. Bu tür eserleri radyo, televizyon yayınlarından, konserlere giderek ve müzik albümleri olarak dinleyebiliriz.

G Güzelliğin On Para Etmez (Âşık Veysel) **G** Neredesin Sen (Neşet Ertaş)

Âşık Veysel **Neşet Ertaş**

Şekil 6. Geleneksel Müzikler (MEB, 2019).

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma kapsamında ilkokullarda sınıf öğretmenleri tarafından okutulmakta olan müzik ders kitapları incelenmiştir. İnceleme sonucunda toplam 202 etkinlik içerisinde 28 tane Türk müziği öğretimi ile ilgili unsur olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tüm ders kitapları incelendiğinde toplam etkinliklerin %13'ünün Türk müziği öğretimi ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu oranın oldukça yetersiz olduğu söylenebilir.

Sınıf düzeyleri göz önünde bulundurulduğunda da ikinci ve üçüncü sınıfta yer alan Türk müziği etkinliklerinin diğer seviyelerden oldukça fazla olduğu görülmektedir. Birinci ve dördüncü sınıf seviyelerinde öğretim alanlarının az olması, öğrencilerin önceki öğrenmelerinde devamlılığı sağlama bağlamında olumsuz sonuçlar doğurabilir.

Müzik dersi öğretim programının seviyelere göre ilerletildiği sarmal bir öğretimi benimsediği, ancak Türk müziği öğretimi ile ilgili unsurların bu kademe ilerlemesinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Birinci sınıftan üçüncü sınıfa gelene kadar sayıları artmakta olan etkinlikler dördüncü sınıfa gelindiğinde tüm kitaplardaki en az sayıya ulaşmaktadır. Öğretimin devamlılığı ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, sınıf seviyelerinde yer alan Türk müziği öğretimi ile ilgili alanların, sınıf seviyesi arttıkça çoğalarak ilerlemesinin öğretime katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İkinci sınıf ders kitabında yer alan Dini musiki bölümünde yer alan örnekleme, öğrencilerin bilişsel düzeylerine uygun olmadığı düşünülmektedir. Evren, yaratılış, Allah gibi kavramların ilerleyen seviyelerde Ortaokul müzik dersi kapsamında öğretilmesinin daha olumlu olacağı düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen ders kitaplarında Türk Halk müziği örneklendirmelerinin tüm seviyelerde belirli aşık ve ozanlar etrafında tekrarlandığı gözlemlenmiştir. Bu ozan ve aşıklar, Neşet ERTAŞ, Muharrem ERTAŞ ve Aşık Veysel'dir. Öğretimin çeşitlendirilerek zengin kültürel mirasımızın içerisinde yer alan farklı aşık ve ozanlara da yer verilmesinin öğrenciler tarafından tanınması ve içselleştirilmesi bakımından olumlu olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada incelenen ders kitaplarının editörlüklerinin dört kitap için de farklı akademisyenler tarafından yapıldığı görülmektedir. Ders kitaplarının ilerlemesi ve önceki ile sonraki öğrenimin arasında yaşanan kopuklukların giderilmesi için, editörlük görevi üstlenen kişilerin birbirleri ile irtibat halinde olmalarının öğrenimin devamlılığı açısından katkı sunacağı düşünülmektedir. İlkokul seviyesinde ders kitaplarının hazırlanmasında tüm seviyeler için tek editörün olması da kitapların devamlılığı açısından iyi sonuçlar doğurabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında, ders kitaplarında Türk müziği öğretimi ile ilgili alanlar içerisinde en çok Türk halk müziğine yer verildiği, verilen örneklerin dinleme-söyleme öğrenme alanı ile ilişkilendirildiği belirlenmiştir. Tüm seviyelerde Türk müziği enstrümanlarını tanıttığı çeşitli etkinlikler yer aldığı, Türk müziğinin önemli bestecilerine yer verildiği ve geleneksel müziklerimizin öğretilmesinde halk oyunlarından yararlandığı sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

Afacan, Ş. ve Şentürk, N. (2016). Okul öncesi ve sınıf eğitimi anabilim dallarına yönelik müzik okuryazarlığı ölçeğinin geliştirilmesi, *International Journal Of Eurasia Social Sciences* 7(7), 228-247.

Kara, R. (2019). Erzincan Folklorunda Hikayeli Türküler, *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (1), 177-210.

Kıroğlu, K. (2009). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Pegem

MEB (2019). *İlkokul Müzik Ders Kitabı 1, 2, 3, 4*. Ankara

MEB (2018). *Müzik Dersi Öğretim Programı. 1-2-3-4-5-6-7-8. sınıflar*. Ankara.

Şişman, M. (2007). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara: Pegem

Uçan, A. (2005). *Müzik Eğitimi*, Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar. Ankara: Evrensel

Ültay, E., Akyurt, H., Ültay, N. (2021). Sosyal Bilimlerde Betimsel İçerik Analizi, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 188-201.

- Yıldırım A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin
- Yokuş, H., Yokuş, T. (2010). *Müzik ve Çalgı Öğrenimi İçin Strateji Rehberi 1*. Ankara: Pegem
- Yükrük, S., Akarsu, S. (2015). İlkokul (1-4) Müzik Ders Kitaplarında Yer Alan Şarkıların Değerler Bakımından İncelenmesi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4 (4) 1684 – 1707.